

היחיד לחומרא. אבל אין המשקין מטמאים אחרים אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

וכן היה רבי אלעזר אומר בדבריו.

רבי יהודה אומר: אף כשהתעורר ספק באם טימאו המשקין דבר אחר, **לכל** דבר ספיקו **טמא!** בין אם ספק טמאו אוכלין, ובין אם ספק טמאו כלים.

דקסבר, טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא, ומטמאין בין כלים ובין אוכלין. דכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא".

ואף דכתיב "יִטְמָא", חשבינן ליה כאילו כתיב "יִטְמָא".

ומדסמיך ל"כל כלי", משמע שמטמא אף כלים.

הכהנים לטמאותו על ידי הבשר שנטמא באב הטומאה, ולעשותו שני.⁽⁵⁾

דתניא: ספק משקין טמאין [כגון שפשט אדם טמא את רגליו למשקין טהורין, וספק נגע בהם ספק לא נגע] — לענין ליטמא טומאת עצמם, ספיקם להחמיר. והרי הם **טמאים מספק.**

ואם היה מקל בידו, ובראש המקל ישנם משקים טמאים, וזרקו לבין ככרות טהורים, וספק אם נגעו המשקין בככרות או לא⁽¹⁾ — כיון שהנידון הוא לענין **לטמא אחרים**, ספיקם להקל.

לפיכך, הככרות טהורים — **דברי רבי מאיר!**

דקסבר, טומאת המשקין עצמם היא דאורייתא. כדכתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי, יטמא". וספק טומאה ברשות

5. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש כרבי ירמיה. ופסק כרבי מאיר, דטומאת משקין לטמא אחרים דרבנן. אבל בדין משנתנו פסק כרבי יוסי, דאין שורפין תרומה טמאה עם הטהורה. ולהמבואר בסוגיין תרתי דסתרי ניהו. מיהו למובא לקמן [זו ב הערה 1] בדעת הרמב"ם דטומאת משקין לטמא קדשים דאורייתא היא, אתי שפיר. צ"ח.

1. והכי תנן בטהרות. ובדוקא נקיט כהאי גוונא, ולא בגוונא דרישא [דטמא פשט רגליו במשקין וספק נגע בהם, ואחר כך נגעו משקין אלו באוכלין]. משום דבכהאי גוונא, פשיטא דאף האוכלין נטמאים. שהרי כבר נפסקה על המשקין לגבי עצמם טומאה ודאית, כדין ספק טומאה ברשות היחיד. פני הושע.

משום דבהכרח איירי מטומאה דאורייתא. דאי מדרבנן, אין כאן שום תוספת טומאה. שהרי הכלי עשה את המשקין לראשונים. וכדקיימא לן "כל הפוסל את התרומה, מטמא את המשקין להיות תחלה". ועשו המשקין את הבשר לשני. ואף עתה אינו נעשה על ידי הבשר הראשון אלא שני בלבד.

ולפי זה, רבינא דאמר "אין אוכל מטמא אוכל" אף בקדשים, בהכרח פליג אהאי שינויא. ויעמיד את דברי רבי חנינא סגן הכהנים בתוספת טומאה דרבנן, ובלא משקין. ורבי מאיר מדבריהם דרבי יהושע קאמר, וכשינויא דריש לקיש. רש"י.

מיהו, למבואר בתוספות לעיל, דעדותו של רבי חנינא נשנתה קודם גזירת "משקין תחלה", אין הכרח לזה.

גזרו חכמים טומאה במשקין שבעזרה. כדי שלא יבואו קדשים לידי הפסד.

אלמא, אף טומאת עצמן אינה מן התורה. ואיך קתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו"?

הניחא לשמואל, דאמר: משקין בית מטבחיא דבן [טהורים] רק מלמא טומאת אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן.

לדידה, אתיא שפיר שיטת רבי אלעזר בברייתא דלעיל.

אלא לרב, דאמר: "משקין בית מטבחיא דבן [טהורים הם עצמם] ממש", ואף טומאת עצמן אין להם — מאי איכא למימר?

אמר רב נחמן בר יצחק: הא דקתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו" של רבי מאיר, לא לכל דבריו הסכים.

אלא אחדא מילתא בלבד קאמר.

שהסכים למה שאמר רבי מאיר "ספק משקין לטמא אחרים טהור". כיון שאינם מטמאים מדאורייתא. אבל לא הודה למה שאמר רבי מאיר "ספק משקין ליטמא [טומאת עצמן] טמא". אלא אף בזה יסבור דספיקן טהור. לפי שאף טומאת עצמן אינה מן התורה.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אם הספק הוא באם טמאו המשקין לאוכלין, הרי טמאין האוכלין מספק.

אבל אם הספק הוא באם טמאו המשקין לבלים, טהורין הכלים מספק.⁽²⁾

דקסברי, משקין מטמאין אוכלין מן התורה. הלכך האוכלין טמאים מספק, כדין ספק טומאה ברשות היחיד, שספיקו טמא. אבל אין המשקין מטמאים כלים מן התורה אלא מדרבנן. וספיקא דרבנן לקולא.

ותמהינן: מדקתני "וכן היה רבי אלעזר אומר כדבריו", אלמא קסבר, טומאת משקין ליטמא בעצמן היא דאורייתא.

וקשיא, וכי סבר רבי אלעזר דמשקין אית להו טומאה בעולם כלל מדאורייתא?

והתניא: רבי אלעזר אומר: מן התורה, אין טומאה למשקין כל עיקר!

תדע, שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על "איל קמצא" [מין חגב] שהוא דבן [טהור] וכשר לאכילה.

וכן העיד על משקין בית מטבחיא שהן דבן [טהורים]. שהדם והמים הנמצאים בבית המטבחים שבעזרה, אינם מקבלים טומאה. לפי שאין טומאת משקין אלא מדרבנן. ולא

ולפי זה לכולי עלמא טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן. ולא פליגי אלא בבאו המים הספק טמאים בעיסה. דלרבי יוסי, חשיב כטומאת עצמן. ולרבי מאיר, אין לטמאות את העיסה משום טומאת עצמם של המים. לפי שהם בטלים בעיסה. וההיא תוספתא קאי על שיטת רבי יוסי עצמו.

2. רש"י. ובפרק ד דטהרות משנה י, מבואר בדברי רבי יוסי, דאיירי בשתי חביות, אחת טהורה ואחת טמאה, ועשה עיסה מאחת מהן ואינו יודע מאיזו. ומשמע, דבגוונא דאיירי רבי מאיר [בזרק משקין לבין האוכלין, וספק נגעו או לא נגעו], מודה רבי יוסי. וכך איתא בתוספתא התם להדיא.

ושמואל אמר "דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן", קסבר: טומאת משקין עצמן היא מדאורייתא. ורק טומאת משקין לטמא אחרים היא מדרבנן. וכי גזור רבנן, במשקין דעלמא גזור. אבל במשקין בית מטבחיא לא גזור.

וכי לא גזור רבנן בעזרה, לטמויי אחרים לא גזרו. אבל טומאת עצמן יש להן מן התורה, הלכך נוהגת היא אף בעזרה.

אמר ליה רב הונא בר חיננא לבריה: כי עיילת לקמיה דרב פפא, רמי ליה [תקשה לן]: וכי מי אמר שמואל דמשקין שבעזרה "דכן מלטמא טומאת אחרים, אבל טומאת עצמן יש להן" מן התורה?

והרי אם יש להן טומאת עצמם, הם מטמאים אף קדשים אחרים. ואף אם אינם מטמאים חולין, ודאי מטמאים הם קדשים.

דהא קרי כאן "והבשר אשר יגע בכל טמא — לא יאכל"⁽³⁾, שבזאת כלל הכתוב כל מה שהוא טמא בעצמו, שיהא מטמא קדשים אחרים במגעו.⁽⁴⁾

בכל טמא, אין צריך שיהיה בטמא דין "מטמא". אלא כל שהוא טמא בעצמו, שוב הקדשים נטמאים ממנו.

אבל הא ד"אין אוכל מטמא אוכל", אין זה משום דאין בו דין "מטמא". אלא דהתורה הפקיעה מגע אוכל באוכל מתורת מגע לקבל טומאה. וזה לא נתרבה מהאי קרא. בד קודש.

4. והוי מצי לאקשווי כן על דברי רבי מאיר דלעיל, דלהדיא אית ליה דטומאת משקין לעצמן היא מן התורה, ולטמא אחרים אינה מן התורה. אלא דעל זה היה אפשר לתרץ, דאפשר

ופרכינן: והא "וכן היה רבי אלעזר אומר בדבריו" קאמר. משמע "דברים" נפיש [לשון רבים], והיינו כשני הדינים האמורים.

ועוד קשיא: והא "וכן היה רבי אלעזר" קתני, ומשמע דקאי על כל דברי רבי מאיר.

ומסקינן: קשיא!

גופא: רב אמר: משקין בית מטבחיא שבעזרה דכן [טהורים] ממע.

ושמואל אמר: דכן טהורים הם רק מלטמא טומאת אחרים. אבל טומאת עצמן יש להן אף בעזרה.

ומפרשינן: רב אמר "דכן ממש", משום דקסבר: כל טומאת משקין אינה אלא דרבנן.

וכי גזרו רבנן — במשקין דעלמא בלבד גזרו. אבל במשקין בית מטבחיא שבעזרה לא גזור, כדי שלא יבואו הקדשים לידי הפסד.

אבל הכא איירי משיטת רבי יוסי אליבא דרבי עקיבא, דאית ליה "טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא", ופליגי בכל גוונא. ר"ש שם. ויעוין עוד באליהו רבא שם.

3. והקשה הצ"ח, אמאי לא מקשינן מזה אף למאן דאמר "אין אוכל מטמא אוכל". והא אף בזה קרינן "יגע בכל טמא".

ויש ליישב, דקושיית הגמרא היתה, דהרי הא דמשקים טמאין בעצמם ואין מטמאין אחרים, הוא משום שאין בהם דין "מטמא". ועל זה פריך, הא כיון דכתיב בקדשים "והבשר אשר יגע

הכשיר! שאין האוכל נטמא אם לא "הוכשר" על ידי שבאו עליו מים או שאר משקין.

והכי קאמר קרא: כל אוכל שבא בתוך הכלי יטמא, רק אם "הוכשר" אותו אוכל על ידי מים או על ידי כל משקה אשר ישתה.

ותמהינן: והרי מה שהמשקה **הכשיר** את האוכלין לקבל טומאה, כבר **מרישא דקרא שמעת ליה**. דכתיב "מכל האכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים".

ומדכתיב שוב "וכל משקה אשר ישתה", מוכח שאין הכתוב מתייחס להכשר, אלא הוא בא לומר על טומאת משקין עצמן. וקשיא לרב.

ומשנינן: לעולם אף סיפא דקרא מדבר לגבי הכשר, ותרוייהו איצטריך לה.

חד קרא ["וכל משקה אשר ישתה"] לאשמועינן במשקין תלושין, שכבר ניתנו בתוך כלי, שהם מכשירים את האוכלין.

וחד קרא ["אשר יבא עליו מים"] לאשמועינן במשקין מחוברין לקרקע, שעדיין לא ניתנו בכלי, שהם מכשירים.

וצריכי לתרוייהו קראי, ואין ללמוד אחד מחבירו.

אמר רב שישא: לאו כללא הוא. אלא שפיר מצינו לומר שעל אף שהמשקין טמאים בעצמם, אין הם מטמאים קדשים. והראיה: **מידי כמו דהוי ארביעי** לטומאה **בקדש**. שאף שהוא עצמו טמא, בכל זאת הוא אינו מטמא אחרים.

מתקוף לה **רב אשי** לרב שישא: לעולם כללא הוא. וכל טמא מטמא את הקדשים. ושאני **רביעי בקדש**, דלא **אקרי כלל "טמא"**, אלא מיקרי רק "פסול". שהרי לא כתיב ביה להדיא טומאה. אלא מקל וחומר ילפינן ליה שהוא פסול.

אבל **האי** משקה, הרי לענין טומאת עצמו **איקרי "טמא"**, דהא כתיב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא". ומוקי לה שמואל בטומאת עצמו. ולמה לא יטמא את הקדשים?

ומסקינן: **קשיא!**

תא שמע: כתיב בכלי חרס שנטמא בשרץ "כל אשר בתוכו יטמא, ואותו תשברו. מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא, וכל משקה, אשר ישתה בכל כלי — יטמא". הרי להדיא, שנטמאו המשקין על ידי הכלי הטמא, ולכל הפחות טומאת עצמן יש להן. וקשיא לרב.

ומשנינן: כל הכתוב מדבר בטומאת אוכלין בלבד. ומאי "יטמא" דכתיב במשקה? —

[ונראה דהכרחו הוא מכך, דלשמואל לא גזרו טומאת משקין לטמא אחרים אף בעזרה, כדי שלא יטמאו בשר קדשים. אלמא, מן התורה ודאי אינם מטמאים קדשים].

דוקא בקדשים היא מן התורה, מהאי קרא ד"והבשר אשר יגע בכל טמא". אבל בחולין אינה דאורייתא. אבל לשמואל ליכא לתרץ כן, דהוא ודאי קאמר דאין מטמאין אחרים אף בקדשים. רבינו פרץ.

אלמא, מים תלושים כן מקבלים טומאה. וקשיא לרב, דאמר, אין למשקין טומאת עצמן מן התורה.

ומשנינן: מאי דכתיב "יהיה טהור", לא קאי על המים. אלא על הטמא הבא בתוכם.

והכי קאמר קרא: אם יבוא הטמא במעין או בבור מקוה מים, יהיה טהור מטומאתו.

ותו מקשינן: איך מוקמינן לרב את הכתוב "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא" בהכשר משקין תלושין?

וכי משקין תלושין מי מכשירין את האוכלין מן התורה?!

והאמר רבי יוסי בן רבי חנינא: משקין בית מטבחיא שבעזרה, לא דיין שהן דבן [טהורים], אלא שאף אין הם מכשירין את האוכלין לקבל טומאה!

וקא סליק אדעתין, דהוא משום דמשקין

דאי אשמועינן הכשר בתלושין, הוה אמינא דוקא הם מכשירים. משום דאחשבינחו, בכך שממלאם בכלי, הוא מגלה שהם חשובים לו.

אבל משקין מחוברין, אימא לא מכשירין, משום שלא החשיבו אותם.

ואי תנא במחוברין שהם מכשירים, הוה אמינא דדוקא הם מכשירים. דמשום דקיימי בדוכתייהו [שהם עומדים במקומם הטבעי ועדיין לא נעקרו ממנו], חשיבי. (5)

אבל משקין תלושין, אימא דלא חשיבי, ולכך לא יכשירו.

הלכך צריכי לתרוייהו, להשמיענו כל המשקין מכשירין, בין תלושין ובין מחוברין. (6)

תא שמע: כתיב, "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור". שאין המים המחוברים לקרקע מקבלים טומאה.

לאחר שנתלשו המים חשיבי מחוברים, כל זמן שלא נשאבו לכלי.

6. והתוספות לקמן כ א כתבו, דלשמואל דמפרש "יטמא" אטומאה, ולית ליה תרי קראי להכשר, באמת אין מכשירין אלא מחוברים בלבד.

אבל הרמב"ם לא חילק בין תלושין למחוברים, אף דאית ליה כשמואל. ובהכרח סבר דסגי בחד קרא לתרוייהו. ליקוטי הלכות. ומבואר טעמו בפני יהושע, דהרי אף שהוכשרו במחוברים, אין נגמר ההכשר אלא לאחר שהעלום מהמים. ואז בין כך נעשו המים לתלושים.

5. כלומר, שנדבקו המים לאוכל בעודם מחוברים. ונטמאו לאחר שהעלם מהמים. שהרי בתוך המים עדיין אינם מוכשרים, כדתנן במכשירין. תוספות.

וצריך עיון, אם כן מאי קאמר בסמוך דאי אשמועינן מחוברים, הוה אמינא, משום דקיימי בדוכתייהו חשיבי. והלא בשעת ההכשר כבר לא קיימי בדוכתייהו.

ולכאורה צריך לפרש, דבאמת ההכשר גופו נעשה במים, אלא שאין חלות ההכשר עד שהעלם מהמים. ונפקא מינה, דאם נגבום בתוך המים וכרכום במטפחת והעלום, הרי הם מוכשרים. מיהו מהתוספות בחולין לא ב לא משמע כן. חזון איש.

ויעוין באבן האזל שהוכיח מהר"ש, דאף

שנאמר בדם חולין רגיל "על הארץ תשפכנו כמים".⁽⁸⁾

ללמדנו: דוקא דם חולין שהוא נשפך לאיבוד כמים, איתקש למים, והרי הוא מכשיר אוכלין כמים.⁽⁹⁾

אבל דם קדשים, שמתקבל בכלי לצורך טז-ב זריקתו על המזבח, ואינו נשפך לאיבוד כמים, לא איתקש למים. הלכך אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה.⁽¹⁾

תלושין נינהו. אלמא, אין הכשרם אלא מדרבנן, ובעזרה לא גזרו חכמים, משום הפסד קדשים.

ומשנינן: תירגמא העמיד להא דקאמר "משקין בית מטבחייא אין מכשירין" – על דם.⁽⁷⁾ שדם הקדשים אינו מכשיר. אבל מים מכשירים אף כשהם תלושים.

וכדאמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לדם קדשים שאינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה? –

ממנו דברי הרמב"ם בפירוש המשניות לעדויות. שכתב שם, דעיקר דין משקי בית מטבחייא הוא הלכה למשה מסיני. ואסמכוהו אקרא ד"על הארץ תשפכנו כמים".

9. ויש לחקור, מה נאמר בהך מיעוטא. האם כל דם שלא נשפך כמים אין נוהגים בו דיני הכשר או טומאה. או דם קדשים, כיון שאינו נשפך כמים, אין בו דין משקה כלל. וממילא נתמעט מתורת הכשר.

ולפי הצד הב' תבואר היטב מחלוקת רש"י והרמב"ם [הובאה לקמן יז ב], אם רק מהכשר נתמעט, או אף מקבלת טומאה. דשיטת הרמב"ם, דכל משקה שאינו מז' משקין אינו מקבל טומאה. הלכך אף דם קדשים שנתמעט מתורת משקה אינו מקבל טומאה.

אולם בשיטת רש"י כתב להוכיח המשנה אחרונה [ריש פרק ג טהרות], דלקבלת טומאת משקין אין צריך בדוקא ז' משקין. ודוקא להכשר בעינן משקה מז' משקין. הלכך, אף בדם קדשים סבר רש"י, דלא נתמעט אלא מהכשר בלבד. חידושי רבי שמואל.

1. וקשה, אם כן דם חיה ועוף לא יכשירו. דכיון שהם טעונים כיסוי, לא קרינן בהו "נשפך

7. והרמב"ם בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז פסק, דאף מים של בית המטבחיים שבעזרה אינם מכשירים. ודלא כדמוקי לה הכא דוקא בדם.

ויעוין בלחם משנה [פרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו] שכתב, דלא אמרינן כן אלא לרב. אבל הרמב"ם פסק כרב פפא לקמן [יז ב], דטומאת משקין היא דאורייתא, ואפילו הכי הלכתא גמירי לה דמשקים שבעזרה טהורים. ובכלל ההלכה אף דאינם מכשירים.

8. והרמב"ם בפרק א מפסולי המוקדשין הלכה לו, פסק מהאי קרא, דדם קדשים אינו מקבל טומאה. ולא מוקי לה אהכשר בדוקא.

ותמה הלחם משנה שם, אמאי איצטריך ליה להאי קרא? והא בפרק י מטומאת אוכלין הלכה טז כתב: משקה בית המטבחיים, והוא דם הקדשים והמים שמשתמשים בהם שם, טהורים לעולם. ואינם מתטמאים ואינם מכשירים. ודבר זה הלכה מפי הקבלה!

ותירץ, דאחר דאיכא קרא לדם שאינו מכשיר ואינו מיטמא, בהכרח דבאה ההלכה למים.

ויעוין בראש יוסף [חולין לו ב] שנתקשה בתירוצו.

והצל"ח תמה על הלחם משנה, שנתעלמו